

Initiatiefvoorstel aan de gemeenteraad

Opsteller

Kenmerk

Vertrouwelijkheid

Openbaar

Onderwerp

Initiatiefvoorstel Referendumverordening

Voorgesteld besluit

De gemeenteraad besluit:

1. De Referendumverordening voor de gemeente Heerenveen vast te stellen.
2. De kosten voor een referendum vanaf 2024 op te nemen in de begroting.

Inleiding

De inwoners van de gemeente Heerenveen hebben verschillende mogelijkheden om meegenomen te worden in de besluitvorming. Zij kunnen op veel manieren meedenken, meepraten en meedoen. Bijvoorbeeld door:

- Contact zoeken met de gemeenteraad of individuele raadsleden
- Contact zoeken met het College van Burgemeester en wethouders
- Inspreken tijdens een commissievergadering
- Contact zoeken met de gemeente(ambtenaren), wijkteams
- Bezwaar maken tegen beleid en zienswijzen indienen
- Tijdens inspraakavonden en participatiebijeenkomsten meedoen aan de discussie
- Subsidie aanvragen voor bewonersinitiatieven, maatschappelijke initiatieven of dorpsinitiatieven

Met dit initiatiefvoorstel voor een referendumverordening komt er een mogelijkheid bij om mee te doen in de besluitvorming. Dat sluit aan bij een belangrijk uitgangspunt uit de raadsagenda: 'samen met de samenleving'. Daarmee wordt de democratie verder versterkt.

In een referendumverordening staat onder meer wie het initiatief kan nemen om een referendum te houden, welke onderwerpen wel of niet in aanmerking komen voor een referendum, wie de vraagstelling bepaalt en wat de taken zijn van een referendumcommissie. De model referendumverordening van de VNG is als uitgangspunt gebruikt.

Beoogd effect

De democratie versterken door de mogelijkheid te bieden aan kiesgerechtigde inwoners en de raad om een referendum te houden.

Argumenten

1.1. een referendumverordening voegt een mogelijkheid toe voor inwoners om zich uit te spreken over een onderwerp.

Samen met de samenleving is een belangrijk uitgangspunt in de raadsagenda. Naast de vele mogelijkheden die er al zijn voor het participeren van inwoners, kan het referendum van toegevoegde waarde zijn.

Kiesgerechtigde inwoners kunnen zich op individuele basis rechtstreeks uitspreken over een belangrijke politieke kwestie.

1.2 een referendumverordening maakt het voor de raad mogelijk om de inwoners te raadplegen over een ontwerp-raadsbesluit.

De verordening maakt het ook mogelijk voor de raad om een referendum te houden over een ontwerp raadsbesluit dat veel impact heeft voor de inwoners.

1.3 ook inwoners krijgen de mogelijkheid om een referendum aan te vragen

De referendumverordening biedt de mogelijkheid voor inwoners om zelf het initiatief nemen tot het houden van een referendum. Inwoners kunnen over een politieke kwestie die zij belangrijk vinden de mening van alle inwoners te vragen en krijgen zo een actieve rol in het besluitvormingsproces. Inwoners krijgen daarbij ook de ruimte om zelf een campagne op te zetten en andere inwoners te informeren in aanloop naar een referendum. De verordening regelt ook de aanvragen voor subsidie voor dit soort activiteiten.

2. Het inzetten van democratische instrumenten kost geld en menskracht.

Een referendum vraagt zowel organisatorische als financiële inzet van de gemeente. Dit mag geen reden zijn om instrumenten die de democratie versterken niet in te zetten. Daarom wordt er voorgesteld hiervoor vanaf 2024 geld te reserveren in de begroting.

Risico's en kanttekeningen

1.1. er is geen wettelijke voorziening voor het lokale referendum

We kennen in Nederland geen wettelijke voorziening voor het lokale referendum. De Gemeentewet (art 147 en 149) en de Grondwet (art 124 lid 1 en art 127) geven de gemeente de bevoegdheid een verordening op te stellen die een referendum mogelijk maakt. Dit referendum mag niet bindend zijn.

Op dit moment kan een gemeente alleen een raadplegend (door de gemeenteraad geïnitieerd) of raadgevend (door inwoners gevraagd) referendum organiseren. De uitslag daarvan is niet bindend.

Voor deze verordening is gebruik gemaakt van de modelverordening van de VNG. Aan het college wordt daarom gevraagd om bij de zienswijze ook aan te geven of de gehanteerde termijnen werkbaar zijn.

1.2 Een referendum geeft beperkte keuzemogelijkheden ja/nee of voor/tegen en geen argumenten

Bij een referendum kiezen inwoners uit ja/nee of voor/tegen. Bij een raadplegend referendum door de gemeenteraad is het ook mogelijk op opties te geven. De vraag die daarnaast vaak gesteld wordt is of inwoners de gevolgen kunnen overzien. Om dit te ondervangen wordt er vooraf campagne gevoerd en is het belangrijk dat alle informatie gegeven wordt.

1.3 door een referendum duurt het nog langer voor er een besluit genomen wordt

Inderdaad wordt door een referendum de tijd die nodig is om een besluit te nemen langer. Daar staat tegenover dat de inwoners geraadpleegd worden en daarmee de mening van meer mensen meegewogen kan worden in de besluitvorming.

1.4 Er is wetgeving in voorbereiding voor een correctief bindend referendum

Op 14 februari 2023 is een wetvoorstel voor het correctief bindend referendum door de Tweede Kamer aangenomen. Volgens het wetsvoorstel mogen gemeenten zelf bepalen of er lokaal wel of geen referendum gehouden kan worden. Het voorstel ligt nu voor bij de Eerste Kamer. Deze wetswijziging vraagt een wijziging van de Grondwet waarvoor een nieuwe Tweede kamer na verkiezingen met twee derde meerderheid moet instemmen. Dit proces gaat dus nog geruime tijd in beslag nemen. Als dit wetsvoorstel is aangenomen kan het verwerkt worden in de verordening.

2.1 een referendum vraagt extra middelen

Een referendum vraagt extra financiële middelen en extra menskracht voor het organiseren van het referendum en voor de campagne.

Communicatie en participatie

Als de raad besluit tot het vaststellen van de referendumverordening dan zal hier bekendheid aan worden gegeven via de Staatscourant en via de gebruikelijke media.

Financiën

De kosten van referenda zijn vooraf moeilijk te bepalen en verschillen per referendum. Wanneer een referendum gecombineerd wordt met reeds georganiseerde verkiezingen zijn de kosten lager dan wanneer er speciaal stemlocaties moeten worden ingericht. Ook het bieden van de mogelijkheid om online te stemmen kan de kosten verlagen. Onder de kosten valt ook de subsidie voor campagne-activiteiten. De raad kan hier een subsidieplafond voor instellen. Voorgesteld wordt een richtbedrag op te nemen in de begroting.

Bijlagen

Referendumverordening gemeente Heerenveen

Model Referendumverordening VNG

Handreiking lokale referenda 2017

<https://www.lokalepolitiekepartijen.nl/dossier/referendum/>